

SUUNTA YHDESSÄ - HANKE

Osallisuudesta kohti työelämävalmiuksia

TIIVISTELMÄ

Suunta yhdessä -hankkeen sisältö ja toteutus ajalta

1.9.2019-31.12.2021

Ojasalmi Antti & Tossavainen Janita

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	2
2	SUUNTA YHDESSÄ -HANKE	6
3	OSALLISUUS	10
3.1	Ryhmätoiminto	12
3.2	Jalkautuva yksilövalmennus	15
3.3	Positiivinen CV	18
4	LOPPUSANAT	20

LIITTEET

Liite 1. Kahdeksan viikon ryhmätoimintamalli

Liite 2. PCV

1 JOHDANTO

Suunta Yhdessä -hanke oli Vaalijalan hallinnoima Etelä-Savon alueella toimiva ESR-rahoitteinen hanke 1.9.2019-31.12.2020, jonka tavoitteena oli kehittää sosiaalisen kuntoutuksen toimintamalli ja alkuvaiheen palvelukokonaisuus. Asiakasryhmänä hankkeessa olivat työkäiset työttömät, syrjäytymisuhan alla tai muuten haastavassa työmarkkinatilanteessa mielenterveyden ja elämäntilanteen tai päihteidenkäytön vuoksi.

Hanke kontaktoi aktiivisesti eri toimijoita Etelä-Savossa. Teimme yhteistyötä Kangasniemen, Mäntyharjun, Juvan ja Puumalan kanssa. Pidimme lähikunnissa ryhmämuotoista toimintaa. Tarve hankkeen kaltaiselle toiminnalle on suuri lähikunnissa ja hankkeen palvelut otettiin positiivisin mielin vastaan. Yhteistyökumppaneina on tärkeää mainita kuntien lisäksi Essote, Kuntoutussäätiö, Kangasniemen työttömät Ry ja nuorten työpajat sekä Mäntyharjun työpajat. Yksilöohjausta teimme ympäri Etelä-Savoa.

Hankkeen ryhmätoimintamalli (LIITE 1) koostui kahdeksan viikon kokonaisuudesta (tapaaminen 1krt/vko). Ryhmätoiminta on ollut kunnille maksuton palvelu ja ryhmätoiminnan ohjaus- sekä suunnitteluvastuu on ollut hankkeen työntekijöillä. Ryhmässä oli mukana aina kunnan omatyöntekijä (työllisyyskoordinaattori, etsivä nuorisotyö) tai muu asiakkaita tunteva yhteistyötaho (sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja). Ryhmäläiset ovat valikoituneet asiantuntijatahojen kautta. Ryhmätoiminnan tavoitteena oli osallisuuden tukeminen, avoin vuorovaikutus, yhdessä tekeminen ja kokeminen. Tavoitteena toiminnalla oli pyrkiä tukemaan asiakkaan elämäntilanteen tunteen vahvistumista, omien voimavarojen ja vahvuuksien löytämistä sekä virittää ajatusta oman tulevaisuuden pohtimiseen. Ryhmän ohjauksessa otettiin huomioon avoimen ja aidon kohtaamisen merkitys meille kaikille. Ryhmän työskentelyn keskiössä ei ollut vain haasteet tai esteet vaan pyrittiin nostamaan esille vahvuuksia, onnistumisia sekä asioita joista voimme olla kiitollisia ja mitkä ovat hyvin. Ratkaisukeskeisen työskentelyn kautta asiakkaalle löytyi jatkopolkuja ryhmätoiminnan jälkeen.

Hankkeen kantaviin teemoihin kuuluivat työllistymisen ja koulutuksen näkökulmat. Näitä pidettiin myös ryhmätoiminnan sisällössä mukana esim. työelämän asiakirjojen päivittämisenä, omien vahvuuksien nimeämisenä sekä perehtyen ja tutustuen mm. vaihtoehtoihin työllistymisen muotoihin. Työelämään tutustumiset ja ura- tai opiskelutarinoiden kuuntelu voivat sytyttää kipinän koulutukseen hakeutumiseen ja ammattitaidon päivityksestä lisä- tai täydennyskoulutuksella. Asiakasryhmältä nousivat kuitenkin merkityksellisiksi teemoiksi terveyden ja hyvinvoinnin lisäämistä koskevat sisällöt sekä erilaiset virikkeet vapaa-aikaan. Olemme esimerkiksi tutustuneet terveelliseen kotiruokaan, pihapeleihin, kalastukseen ja kävelyyn metsässä. Ryhmätoiminnan loppupuolella keskityimme myös tulevaisuuden suunnitteluun, omiin unelmiin ja toiveisiin.

Yksilö- ja tavoiteohjaus oli tavoitteellista ohjausta asiakkaan tueksi. Käytössämme olevia työkaluja olivat Kykyviisari, GAS-tavoitteiden asettelu ja IMBA/Melba työkyvynarviointi. Käytössämme on positiivisen CV:een kaltainen ajattelu (LIITE2), jossa asiakkaalle rakennettiin CV vahvuuksien perusteella. Käytännössä jokaisen asiakkaan palvelupolku oli erilainen, mutta palveluvalikossa olevia keinoja hyödynnettiin asiakaskohtaisesti. Kykyviisari tehtiin jokaiselle asiakkaalle, koska se perustuu asiakkaan kokemaan kuvaan omasta itsestään.

Tulevaisuuden osalta näyttää ryhmämuotoisella toiminnalla olevan paikka Etelä-Savossa ja hanke on vastannut pienten kuntien tarpeeseen tuomalla ryhmätoimintamallia heille maksuttomana palveluna. Asiakkailta tullut palaute on pääasiassa positiivista ja he ovat kokeneet ryhmän hyvänä arkirytmien ylläpitävänä sekä edistävänä toimena. Toiminnan sisältö on vaikuttanut mm. omien asioiden pohtimiseen ja rohkaissut asiakkaita avoimeen keskusteluun sekä vuorovaikutukseen.

Vuosi 2020 toi tullessaan myös Korona-viruksen, sen myötä hankkeen oli kehitettävä uusia toimintamuotoja. Käytännössä tämä tarkoitti palvelujen järjestämistä etänä. Hanke saikin toimivan kokonaisuuden kehitettyä nopealla

aikataululla. Asiakkaille pystyttiin antamaan hankkeen palveluja, sekä järjestämään kurssimuotoista toimintaa sähköisesti. Keväällä koronan aikana kehitettyjä hyväksi havaittuja ja toimivia toimintamalleja hyödynnettiin hankkeen loppuaikana. Hankkeen kohderyhmän haasteet ja asiakkaiden tavoitettavuus sekä sitoutuminen etäpalvelun kautta on ollut toki ajoittain vaikeaa. Asiakkaiden palautteesta on noussut myös esille live-kohtaamisen tärkeä merkityksellisyys ja sen toive poikkeusolojen aikanakin.

Briefly in English:

The direction together (Suunta yhdessä) project was a Vaaliala co-ordinated, Southern Savonia regional project funded by ESR during 1.9.2019-31.12.2020, whose objective was to develop social rehabilitation models and a fundamental service. Customer groups represented in the project were the working age unemployed, those vulnerable to social rejection or otherwise in a challenging current employment situation due to psychiatric, life management or substance abuse issues.

The project actively contacted different entities in Southern Savonia. We worked together with the Kangasniemi, Mäntyharju, Juva and Puumala districts. We kept group style activities in these neighbourhoods. The need for such a project has been large in our nearby communities and the projects' services have been reciprocated positively. Important partners, in addition to the above mentioned districts are: ESSOTE, the unemployment organization, "Kangasniemi työttömät Ry", youth workshops and the Mäntyharju workshops. Individual guidance and support was therefore provided accross the province of Southern Savonia.

The project group work model (attachment 1) consists of eight weeks in total (a meeting included once a week). Group work has been provided free of charge for districts and groupwork guidance and planning responsibility has been solely in the hands of projects own staff members. The group also has district level workers available, such as employment co-ordinators, youth guidance workers, and other specialists such as social workers, social guidance counsellors etc, therefore participants are chosen through/ by specialists in the field.

Group work objectives were to encourage participation, open dialogue and teamwork, where as the projects entire objective was to support the

customers life management and promote their sense of achievement, finding their own strengths and weaknesses as well as igniting the idea of contemplating their futures whereby it is important to remember the meaning of genuine open encounters to all of us. The centre of group work is focusing not only on challenges or setbacks, but also to focus on promotion of finding the strengths a person has and the value of life when it is decent by using a problem solving approach to find a pathway a customer can enter once the groupwork module is completed.

Central themes of the project were employment and training viewpoints, with content including updating work related documents, naming one's own strengths, familiarizing with alternative employment solutions, getting acquainted with work life and hearing students stories of studying options and experiences that may inspire him or her to apply for career schooling, upgrading exsisting professional skills or upgrading to vocational education. Customers also highlighted the importance of the theme of wellbeing and health as well as different free time recreational activities, examples include healthy home cooking, gardening and outdoor games, fishing and hiking in the forest. Future planning and initiating his own dreams and goals are a cornerstone of the programme towards the end of the project.

Goal oriented guidance is used to support the individual. Within our disposal are tools such as Kykyviisari, GAS goal achievement index, IMBA/ Melba work assessment tools. We also have a positive CV approach (see attatchment 2), whereby a customer can build his/her own CV based on strengths and past achievements. In practise, everybodies journey through the process is similar but different, personalized items are chosen for the individual from a set menu. Kykyviisari is done for every customer, because it is based on their own perception of themselves.

There is a slot open for groupwork styled activities in the future in Southern Savonia and the project has thusfar provided smaller districts with the needed groupwork services and activities as free of charge. Feedback from customers has been generally positive and they have felt that the work supports their daily routines, has affected the way the customer has thought about things and encouraged more open communication and reciprocation.

The year 2020 has also brought with it the Corona virus, and along with it, new modules of practice have needed to be developed. This means that services have been needed to be offered and arranged remotely whereby customers were able to access services and coursework electronically. During the pandemic, these services have proven to be beneficial, and workable operational models will be further implemented in the future. The project target group has experienced challenges, namely commitment issues to the remote services and this has been difficult for them at times. Customer feedback has suggested the importance and meaning of live contact even during times of the pandemic and other uncertainty.

2 SUUNTA YHDESSÄ -HANKE

Suunta yhdessä - Osallisuudesta kohti työelämävalmiuksia on Etelä-Savon alueella ja Mikkelissä (hankkeen toimipaikka) ajalla 1.9.2019-31.12.2021 toteutettava kehittämishanke. Hankkeen tavoitteena oli kehittää sosiaalisen kuntoutuksen toimintamalli ja kehittää alkuvaiheen palvelukokonaisuus. Hankkeessa rakennettiin yksilöllisistä tarpeista koostuva palvelukokonaisuus henkilöille, jotka ovat syrjäytyneitä, työttömiä tai ovat haastavassa työmarkkinatilanteessa mielenterveyden ja elämänhallinnan haasteiden tai päihteiden käytön vuoksi.

Palvelukokonaisuus sisältää osallisuutta tukevaa toimintaa ja/tai työelämävalmiuksia edistävää toimintaa sekä yksilövalmennusta pidempikestoisesti palveluprosessin ajan. Osallisuutta tukevan ja työelämävalmiuksia edistävän ryhmätoiminnan ja yksilötyön kautta asiakkaan kanssa rakennetaan yhdessä suunta kohti työelämää. Asiakas voi siirtyä joustavasti toiveiden, tavoitteiden ja voimavarojen mukaisesti osallisuutta ja työllistymistä edistävien toimintojen välillä tai näitä voidaan järjestää myös rinnakkain. Hankkeen aikana arvioidaan säännöllisesti toiminnan vaikutuksia henkilöiden voimavarojen, osallisuuden ja toimintakyvyn sekä työelämävalmiuksien lisääntymiseen.

Toimenpiteinä kokonaisuus sisältää osallisuutta tukevaa toimintaa ja/tai työelämävalmiuksia edistävää toimintaa ryhmä- ja kurssimuotoisesti sekä yksilövalmennusta (tavoite- ja työhönvalmennus) pidempikestoisesti

palveluprosessin aikana. Hankkeen toimenpiteissä ja kehittämiskohteissa huomioidaan sosiaalisen kuntoutuksen laatukriteereitä sekä osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatukriteereitä. Sosiaalisessa kuntoutuksessa tavoitteena on asiakkaan kuntoutuminen, toimintakyvyn kehittyminen, sekä asiakkaan tyytyväisyys palveluun.

Osallisuus ilmenee henkilön yhteenkuuluvuuden tunteen ja toiminnallisuuden lisääntymisenä, voimaantumisenä sekä tietämyksen kasvuna. Tavoitteiden laatisemisessa ja muissa asiakkaan hyvinvointiin liittyvissä asioissa tehdään yhteistyötä asiakkaan lähiverkoston kanssa. Verkostoyhteistyöstä ja yhteydenpidosta sovitaan asiakkaan kanssa. Sosiaalisessa kuntoutuksessa asiakas tulee kuulluksi ja kohdatuksi. Osallisuuden lisääntymisen myötä asiakas voi vaikuttaa omaan elämään ja yhteisiin asioihin, toteuttaa itsemääräämisoikeuttaan sekä tehdä valintoja ja päätöksiä omaan elämään liittyen.

Toimenpide 1.

Hankkeessa sosiaalisen kuntoutuksen osallisuutta tukevaa toimintaa mallinnetaan ryhmätoiminnan ja yksilötyöskentelyn keinoilla. Hankkeen osallisuutta tukevassa sosiaalisessa kuntoutuksen toiminnassa korostetaan arjen- ja elämänhallinnan taitojen vahvistamista. Toimintaa suunnitellaan yhdessä asiakkaiden kanssa esimerkiksi toiveiden kartoitusten, asiakasraatien ja kokemusasiantuntijoiden avulla. Ryhmätoiminnan toteuttaisessa korostuu vertaistuen ja osallisuuden merkitys asiakkaan voimavarojen ja toimintakyvyn vahvistamiseksi. Osallisuutta tukevan sosiaalisen kuntoutuksen aikana ryhmätoiminnan rinnalla asiakkailla toimii tavoitevalmentaja, joka yksilövalmennuksen keinoin auttaa asiakasta löytämään ja tunnistamaan omat voimavarat ja vahvuudet. Tavoitevalmentaja laatii asiakkaan kanssa yhdessä tavoitteet osallisuutta tukevalle toiminnalle ja tulevaisuudelle.

Tavoitevalmentajan tehtävänä on myös toimia asiakkaan rinnalla palveluohjauksen näkökulmasta. Valmentaja auttaa ja tukee asiakasta ohjauksen keinoin myös muiden asiakkaan tarvitsemien palveluiden selvittämisessä kuten esimerkiksi eri sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Tavoitevalmentaja auttaa konkreettisesti asiakasta arjen asioiden hoidossa jalkautuvalla työotteella.

Toimenpide 2.

Työelämävalmiuksia edistävän sosiaalisen kuntoutuksen kuten osallisuutta tukevaa toimintaa myös työelämävalmiuksia edistävää toimintaa järjestetään ryhmätoiminnan ja yksilötyön keinoin. Työelämävalmiuksia edistävä toiminta on tutustumista erilaisiin taitoihin ja vahvistaviin tehtäviin. Lisäksi työelämävalmiuksia edistävään toimintaan sisältyy kurssimuotoisesti järjestettyjä toimintoja kuten tietoteknisten- ja vuorovaikutustaitojen sekä työnhakuvalmiuksien harjoittelua. Lisäksi ryhmätoiminnan ja yksilövalmennuksen aikana voidaan esimerkiksi tehdä tutustumiskäyntejä yrityksiin sekä oppilaitoksiin. Työelämävalmiuksia edistävän sosiaalisen kuntoutuksen ryhmä- ja kurssimuotoisten toimintojen rinnalla asiakkailla on henkilökohtainen työhönvalmentaja. Työhönvalmentaja toimii yksilövalmennuksen keinoin asiakkaan tukena työelämävalmiuksien edistämässä ja ammatillisten suunnitelmien selkiytymisessä sekä työllistymismahdollisuuksien selvittämisessä. Urasuunnittelussa hyödynnetään positiivisen CV:n mahdollisuuksia. Työhönvalmentaja tukee asiakkaan työllistymistä edistävien opintojen esimerkiksi osatutkintojen ja tarpeellisten pätevyys- ja korttikoulutusten selvittämisessä sekä niiden suorittamisessa.

Toimenpide 3.

Hankkeessa asiakkaiden osallisuuden ja työelämävalmiuksien vahvistumisen sekä jatkopolkujen rakentamisen tukena hyödynnetään monipuolisesti eri työ- ja toimintakyvyn mittareita ja menetelmiä. Tavoite- ja työhönvalmentajat käyttävät asiakkaan kanssa tavoitteiden asettamisessa GAS (Goal Attainment Scaling) –menetelmää. Menetelmä toimii tavoitteen asettamisen ja tavoitteen saavuttamisen tarkastelun mittarina.

Vertaistuellisten ryhmätoimintojen ja niiden rinnalla toimivan yksilövalmennuksen aikana asiakkaan työ- ja toimintakykyä vahvistetaan ja niissä tapahtuvaa muutosta tarkastellaan Melba / IMBA arviointimenetelmällä ja/tai Kykyviisaria hyödyntäen. Arvioinnin laatii asiakkaan kanssa yhdessä hänen tavoite- ja/tai työhönvalmentaja.

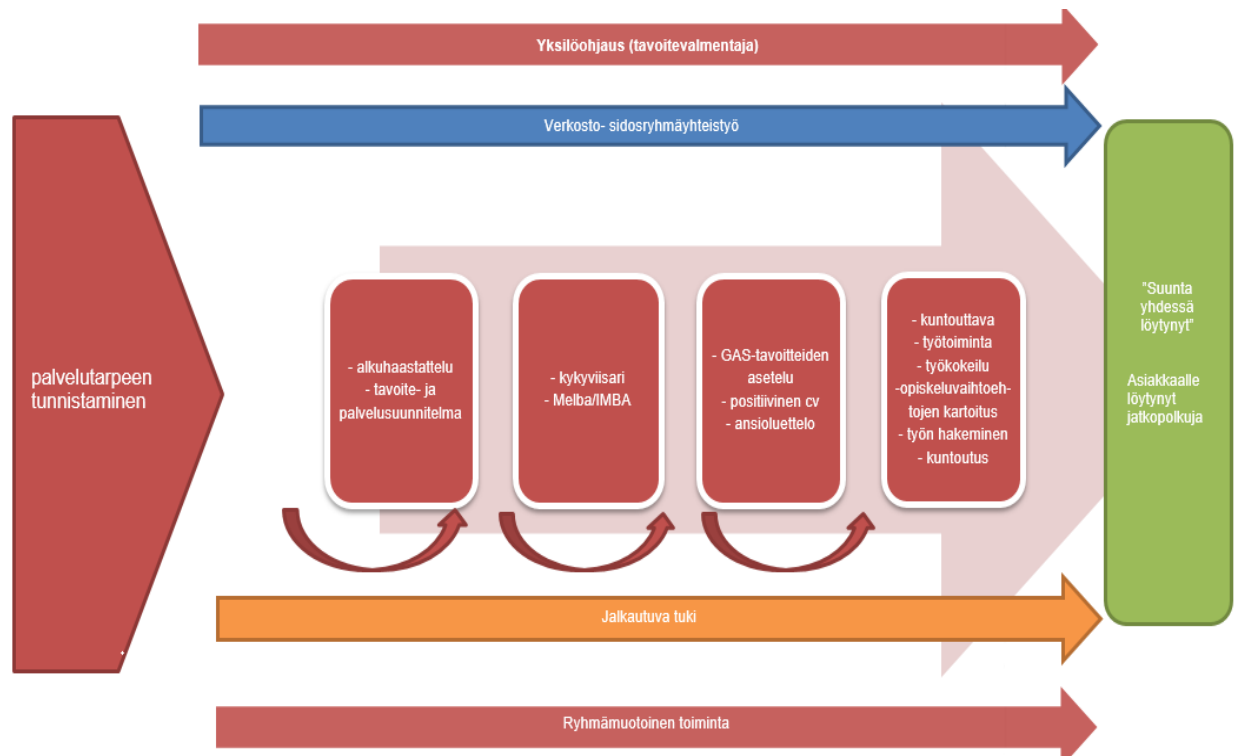
Melba/IMBA-arvioinnin avulla saadaan täsmällistä ja vertailukelpoista tietoa asiakkaan työ- ja toimintakyvystä sekä tunnistetaan asiakkaan osaamista ja vahvuuksia työelämän vaatimukseen nähden. Kykyviisarin avulla selvitetään asiakkaan tilannetta, keskeisiä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan. Kyseinen menetelmä perustuu asiakkaan omaan kokemukseen ja arvioon.

Työ- ja toimintakyvyn lisäksi Kykyviisari arvioi suuntaa-antavasti vastaajan koettua osallisuutta ja hyvinvointia.

Toimenpide 4.

Hankkeen toimintamallien ja palveluiden kehittämisessä hyödynnetään asiakkaiden osallistamista toiveiden kartoitusten, asiakasraatien ja palautejärjestelmän kautta. Lisäksi asiakkaiden osallisuutta hankkeen aikana vahvistetaan kokemusasiantuntijatoiminnalla ja vertaisohjaajilla. Hankkeen aikana on tavoitteena kouluttaa kohderyhmän henkilöitä kokemusasiantuntijoiksi yhteistyössä alueellisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Hankkeen toimenpiteiden kautta saatujen kokemusten kautta rinnalla rakennetaan ja kehitetään ylimaakunnallinen sosiaalisen kuntoutuksen toimintamalli. Hankkeessa kehitettävää alkuvaiheenpalvelua mallinnetaan Etelä-Savon alueella yhteistyössä asiakkaiden, alueen eri toimijoiden, järjestöjen sekä muiden kehittämisen kannalta tärkeiden toimijoiden kuten oppilaitosten, yritysten ja työelämätoimijoiden kanssa. Lisäksi valtakunnallisten toimijoiden kautta hankkeen vaikuttavuutta, tuotoksia sekä tuloksia hyödynnetään osaamisen kehittämisen, levittämisen sekä juurruttamisen kansallisestänäkökulmasta. Hankkeen tuloksena syntyy Etelä-Savoon uusi sosiaalisen kuntoutuksen palvelu- ja asiakasprosessi (toimintamalli ja työtapa). Tarjottavien palvelujen määrä on monipuolistunut ja palvelujen käyttö kasvanut. Asiakkaat saavat tarpeitansa vastaavia palveluita. Asiakkaiden osallisuus ja työ- ja toimintakyky on vahvistunut ja heidän kanssa on tehty realistinen jatkosuunnitelma ja suunta työlliytyksen polulle. Asiakkaiden osallisuutta palveluiden kehittämisessä on vahvistettu asiakasraadeilla, kokemusasiantuntijakoulutuksilla sekä vertaisohjaajan toiminnalla. Eri työ- toimintakyvyn mittareiden käytöstä ja soveltuvuudesta sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin on saatu kokemuksia, joita voidaan levittää maakunnan sekä valtakunnan tasolla. Hankkeen tuloksien vaikutukset näkyvät kohderyhmän osallisuuden, toimintakyvyn ja hyvinvoinnin vahvistumisena. Arjen- ja elämänhallinnan taidot sekä työelämävalmiudet ovat kehittyneet. Henkilöt on tavoitettu ja saatu palveluihin mukaan. Henkilöille on laadittu toteuttamiskelpoinen suunta työllistymiseen. Hankkeen tuloksena sosiaalisen kuntoutuksen järjestäminen on jäsentynyt. Työttömyydestä aiheutuvat kustannukset ovat vähentyneet alueellisesti. Sote-uudistuksen näkökulmasta on luotu vaihtoehto palveluiden järjestämiseksi sekä

palveluiden tuottajille toimintamalli palveluiden toteuttamisesta. Palveluprosessin toimivuudesta on saatu kokemuksia, jotka tukevat työelämäosallisuutta tukevan lainsäädännön uudistamista.

3 OSALLISUUS

Asiakasosallisuuteen kuuluu vahvasti erilaisia käsitteitä, kuten asiakas, potilas, kuluttaja, yksilö, asianosainen, yhteistyötaho tai sidosryhmään kuuluva ja kansalainen. Asiakasosallisuudessa korostuu vahvasti, että asiakas otetaan mukaan suunnittelemaan palvelua. Tämä on tärkeä vaihe sosiaalisen osallisuuden hankkeessa, missä pyritään löytämään keinoja asiakkaiden asioiden eteenpäin viemiseen. Kun asiakkailla kerrotaan hanketoiminnasta ja mitä tavoitteita hankkeella on, niin se voi vahvistaa asiakasta sekä luoda kuvan, että asiakas voi toimia kokemusasiantuntijana.

Hanke toki toteuttaa toiminnassaan myös asiakkaan osallisuuden vahvistamista, jolloin asiakas on palvelun kehittäjä sekä käyttäjä. SUUNTA

YHDESSÄ -hanke on tuotu lähelle asiakasta ja helposti lähestyttäväksi palveluksi. Tämän päivän teemana on jalkautuminen, asiakkaat eivät välttämättä liiku, jolloin palvelu on vietävä lähelle asiakasta. Jalkautumisella saadaan kiinni niistä asiakkaista, jotka eivät jaksakaan liikkua tapaamisiin.

SUUNTA YHDESSÄ -hanke on toteuttanut matalan kynnyksen sosiaalisen kuntoutuksen ryhmää, jossa hanke on tehnyt yhteistyötä kaupungin/kunnan sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja/työllisyyskoordinaattorin kanssa. Kaupungin/kunnan työntekijä on kartoittanut asiakkaat valmiiksi osallistumaan hankkeen järjestämään ryhmätoimintaan. Muodoltaan ryhmätoiminta on ollut pienryhmätyöskentelyä, jossa asiakasta osallistetaan miettimään oman elämänsä tilannetta ja vahvuuksia.

Osallisuuden edistämisen periaatteita (THL)

Kun haluat edistää kaikkien osallisuutta, noudata näitä osallisuuden edistämisen periaatteita:

- Ihminen voi osallistua toimintaan tai palveluun omaehtoisesti.
- Osallistujan kanssa etsitään yksilöllisiä ratkaisuja.
- Osallistuja kohdataan kunnioittaen ja kategorisoimatta.
- Yksin jääneet ja omiin oloihinsa päätyneet löydetään ja saadaan mukaan toimintaan.
- Toimintaa tai palvelua kehitetään yhdessä.
- Toiminta vahvistaa osallistujan vaikuttamismahdollisuuksia myös toiminnan ulkopuolella.
- Ihminen pääsee osaksi itselleen tärkeää yhteisöä.
- Ihminen pääsee nauttimaan yhteisestä hyvästä ja voi osallistua sen tuottamiseen ja jakamiseen tasavertaisena muiden kanssa.
- Ihminen saa arvostusta, kiitosta ja yhteyksiä muihin ihmisiin. Yhteiskuntaryhmät kohtaavat.
- Osallisuutta edistävät keinot juurtuvat osaksi jatkuvaa toimintaa.

3.1 RYHMÄTOIMINTA

Ryhmätoiminta on ollut hankkeen yksi pääpainoista, ja sitä on järjestetty kolmella eri tavalla. Pääasiallista, ja koko hankkeen ajan toiminnassa ollutta ryhmätoimintamallia on esitelty Mikkelin lähikuntiin, ja malli otettiin mielenkiinnolla vastaan. Kunnat ovat tarjonneet tilan ja ohjausparin, myös asiakashankinta on ollut kuntien vastuulla. Hanke on vastannut kaikesta sisällöstä sekä kustannuksista, joten kuntien resursseja ei ole tarvinnut kuormittaa. Yhteistyö on todettu erittäin toimivaksi, samoin jaettu ohjaus. Ryhmään on jaetulla ohjausvastuulla saatu ennestään ryhmäläisille tuttu henkilö paikalle, joka on osaltaan madaltanut kynnystä osallistua toimintaan. Lisäksi se on tuonut ryhmään väriä, moniammatillista osaamista unohtamatta. Yhteistyön avulla on saavutettu ne kuntalaiset, jotka ryhmästä voisi eniten hyötyä ja he ovat voineet suorittaa esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan toimintapäivän ryhmässä kunnan vastatessa kuntouttavasta työtoiminnasta.

Ryhmäkertoja on ryhmätoimintamallissa kahdeksan. Ryhmä kokoontui kerran viikkoon, kestoaltaan tapaamiset olivat neljä tuntia. Positiivinen cv kulki ryhmän mukana, sitä täydennettiin tapaamisten aikana. Kykyviisari täytätettiin ryhmän aikana, ja se käytiin ohjaajan kanssa keskustellen läpi. Kykyviisari oli kattava väline hahmottaa kunkin ryhmäläisen kokonaisvaltainen elämäntilanne, ja auttoi ohjaamaan keskustelun kohennusta vaativiin osa-alueisiin. Kykyviisari auttoi myös saadun palautteen mukaan ryhmäläisiä itsejään näkemään oman tilanteensa ja huomaamaan ne elämän osa-alueet, jotka vaativat kohennusta sekä ne, jotka oikeastaan ovatkin jo aika mallillaan.

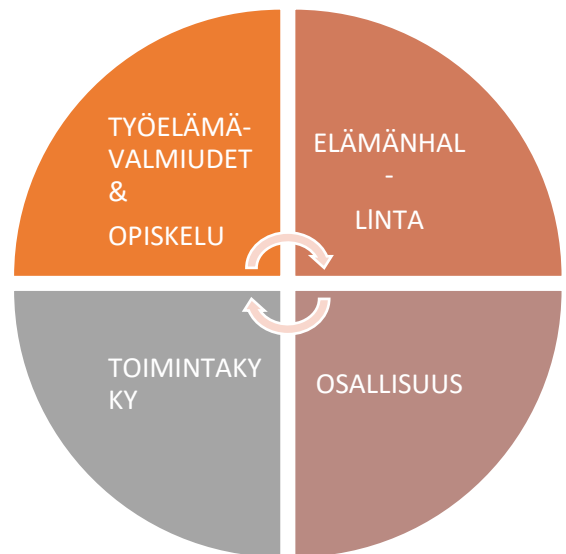
Valikoitujen teemojen avulla oli tarkoitus pyrkiä pohtimaan elämän eri osa-alueita mahdollisimman laajasti ihmisten haasteiden ollessa eri tyyppisiä. Teemoiksi valikoitui itsetuntemus, terveys/hyvinvointi, arjenhallinta, liikunta ja ravinto, tulevaisuus sekä työelämä/koulutus. Näitä teemoja tutkiskeltiin erilaisin harjoittein, sekä hyödyntäen ostopalveluna hankittavaa oman alansa ammattilaista. Ryhmäkerrat etenivät strukturoidusti. Aloittelimme tutustumiskerralla, jonka jälkeen pohdittiin ”Kuka minä olen?”. Kolmannella kerralla alettiinkin usein olla jo hiukan tuttuja toisillemme, ja ryhmäkerroilla oli

aiempaa enemmän spontaania puhetta ryhmäläisten kesken. Näistä aiheista saimmekin hyviä, eteenpäin vieviä, yhteisiä keskusteluja. Aiheina kolmas ja neljäs tapaaminen käsitteli hyvinvointia ja terveyttä sekä niiden eri osa-alueita. Kerrolla mietittiin omaa tilannetta, ja osallistavaa luentoa ravitsemuksesta, unesta ja liikunnasta seurattiin. Menetelmät ja keinot terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitoon sekä kohentamiseen oli isossa roolissa näiden kahden ryhmäkerran ajan. Viidennen kerran tavattiin terveellisen kotiruuan äärellä. Kuudes kerta vei meidät talouden saloihin, pääsimme kuulemaan mm. talous- ja velkaneuvonnasta. Seitsemäs ja kahdeksas kerta vei meidät kohti tulevaa. Mietittiin työ- ja koulutusmaailmaa eri näkökulmista, pohtien miten ja minne, mitä vahvuuksia ja taitoja siellä vaadittaisiinkaan? Ryhmän päätöspäivänä keskityttiin tulevaisuustyöskentelyyn, monesti hiukan haikein mielin ryhmän päättyessä siihen kertaan.

Ryhmäkerrat olivat toiminnallisia ja osallistavia. Moni ryhmäläinen pääsi kokemaan ja näkemään uutta vierailukäyntien ansioista. Vierailukäynnit ja toiminnallisuus piti ryhmäläiset aktiivisena, ja he saivat vaikuttaa ryhmän sisältöön, jotta kokonaisuudesta saatiin yksilöä sekä yhteisöä mahdollisimman laaja-alaisesti palveleva.

Ryhmäläisille tarjottiin

jatkotyöskentelymahdollisuus yksilövalmennuksen kautta, osa tätä mahdollisuutta hyödyntäen. Tärkeimmiksi ja merkityksellisimmiksi seikoiksi on selvästi noussut saadun palautteen perusteella ryhmäkerroilla tavoittelemamme seikat: avoin sosiaalinen vuorovaikutus, yhdessä tekeminen ja kokeminen, vertaistuki, oman elämänhallinnan tunteen vahvistuminen, oman itsensä, elämäntilanteen ja tulevaisuuden näkeminen tai pohtiminen.

Hanke on tarjonnut yksilövalmennettavien toiveesta strukturoimatonta ryhmää, jossa pääpaino on ollut mielekkäässä tekemisessä, uusien kokemusten ja taitojen kartuttamisessa sekä sosiaalisten kontaktien saamisessa. Ryhmä on koostunut muutamasta yksilövalmennettavasta, ja on tavannut joka toinen viikko. Tämä ryhmä on ollut valmennettaville merkityksellinen, he ovat saaneet kokea kuuluvansa yhteisöön, olla ”me”, ja päässeet huomaamaan kuinka taitavia he ovatkaan eri lajeissa. Tutustumiskäynnit eri kohteisiin on kuulunut myös osana ryhmän toimintaa. Ryhmässä on jonkin verran ollut mukana harjoitteita, on laadittu ajatuskarttoja, sekä heittädytty leikkiin ja mielikuvituksen vietäväksi, mutta myös istuttu alas Suomen mielenterveyspäivän kunniaksi miettimään mistä sitä apua voi saada, ja mitä se oikeastaan tarkoittaa. Kysymys ”Mitä kuuluu?” päätettiin jättää yksissä tuumin tärkeiden muistettavien listalle.

Hankkeen kääntyessä loppupuolelle, heräsi ajatus vielä yhdestä ryhmästä. Ajatusta hahmoteltiin ja pyöriteltiin, jonka tuloksena syntyi muutamia ideoita. Ideoiden pohjalta otettiin yhteys Toimintakeskus Veturiin, joka on ESSOTEn alainen matalankynnyksen kohtaamispaikka mielenterveys- ja päihdekuntoutujille. Yhdessä saimme ryhmän ideoitua loppuun, ja hanke lähti kartoittamaan mahdollisia asiakkaita jotka ryhmästä voisi hyötyä. Etelä-Savon TYPin palveluohjaajille hanke laittoi ryhmästä mainoksen, koska pystyimme tarjoamaan myös kuntouttavaa työtoimintaa heille, ketkä tarvitsivat kevyen aloituksen ja miellyttävää tekemistä arkeensa kuntoutumisen aloittamiseksi. Vahvan yhteistyön tuloksena syntyi ryhmätoimintamalli, jossa suurin osa asiakkaista oli kuntouttavassa työtoiminnassa. Ohjausvastuu jaettiin Veturin ja toimintakeskus Mielenmajan (ESSOTE) sekä hankkeen kesken. Vastuu kuntouttavasta työtoiminnasta oli Veturilla. Hankkeella oli pääasiallinen vastuu sisällöstä sekä täysin vastuu kustannuksista. Ryhmä kokoontui non stop-periaatteella kerran viikossa neljä tuntia kerrallaan, loppupeleissä kolmen kuukauden ajan. Ryhmässä on työskennelty oman persoonan parissa, hyödynnetty luontoa voimavaroja lisäävänä tekijänä, lähestytty ravitsemusta kokkisodan kautta, kuunneltu seksuaaliterapeutin luentoa, naurettu ja itketty myös. Yhdessä on koettu uusien lajien tuoma epävarmuus ja innostus, säästä johtuvat grilliruokien hidas kypsennys sekä kehorauhan pohtiminen. Ryhmästä muodostui tiivis porukka, ja poissaoloprosentti jäi erittäin alhaiseksi.

Ikäjakama oli suuri, lähtökohdat ja elämäntilanteet erittäin monipuolisia, mutta kokemuksena ryhmäläisille saadun palautteen mukaan erittäin vaikuttava ja mieleenpainuva.

Hankkeen aikana on havaittu suuri tarve monipuoliselle ryhmätoiminnalle, etenkin lähikunnissa. Hanke on pyrkinyt juurruttamaan ryhmätoimintaa Mikkeliin ja lähikuntiin järjestettyjen ryhmien avulla, sekä jakaen erilaisia ryhmätoimintamateriaaleja kuntien ja yhteistyötahojen käyttöön. Tarve on havaittu niin yhteistyökumppaneiden sanomana, kuin myös asiakkaiden sanoittamana. Pääasiallisesti saatu palaute ryhmätoiminnasta on hyvää. Sisältö on koettu mielekkääksi ja vaihtelevaksi, tarvittavaa ohjausta on saatu, ohjaajat on koettu ammattitaitoisina ja helposti lähestyttävinä sekä konseptit mielenkiintoisina ja erilaisina. Asiakkaat ovat toivoneet, että ryhmät olisivat jatkuneet pidempään, tai olisi järjestetty uusi ryhmä uusien ideoin. Ryhmäläiset ovat kokeneet saaneensa vaikuttaa ja kuuluneensa johonkin.

3.2 JALKAUTUVA YKSILÖVALMENNUS

Ryhmävalmennuksen lisäksi hankkeen pääasiallinen tehtävä on ollut tuottaa laadukasta ja monipuolista yksilövalmennusta. Yksilövalmennuksen tarve on kiistatta suuri. Ihmisen omaan arkeen ja vapaa-aikaan tarjottavia valmennuspalveluita ei juurikaan ole yhteiskunnassamme tarjolla, etenkin, jos mietitään matalankynnyksistä, helposti saatavilla olevaa valmennuspalvelua. Hankkeen aikana tehtyjen havaintojen mukaan myös erilaisissa sosiaalipalveluissa mukana olevat henkilötkin usein hyötyvät vapaa-ajan valmennuksesta, jota hanke on pystynyt tarjoamaan. He, jotka eivät ole sosiaalipalveluiden piirissä syystä tai toisesta, hyötyivät erityisesti yksilövalmennuksesta.

Yksilövalmennuksen asiakkaat ovat hankkeeseen tulleet hankkeen mainonnan kautta, yhteistyötahojen kanssa tehtävän yhteistyön tuloksena, ryhmien kautta sekä niin, että he ovat kuulleet hankkeesta esim. ystävältään

ja tätä kautta saaneet hanketyöntekijöihin yhteyden.

Yksilövalmennusasiakkaita on ollut myös Kangasniemen työpajoilta ja Kangasniemen työttömiltä, Mäntyharjun työpajalta ja työtupa Tarinasta Ristiinasta. Osa asiakkuuksista on ollut lyhyitä, ja asiakas on suorittanut esim. korttikoulutuksen, eikä ole tarvinnut sen laajempaa valmennuspakettia. Joidenkin kanssa tapaamiset ovat olleet harvakseltaan, tai he ovat olleet yhteydessä itsenäisesti tarvittaessa. Joukossa on myös paljon heitä, keiden kanssa työskentely on ollut pitkäkestoista ja intensiivistä.

Valmennuspolun rakentaminen on ollut hyvin yksilökohtaista. Samoja elementtejä toki on; alkutapaamisessa on kartoitettu asiakkaan lähtötilanne mahdollisimman kokonaisvaltaisesti hyödyntäen erilaisia menetelmiä, jonka pohjalta valmennuspolkua on lähdetty rakentamaan asiakkaan kanssa yhdessä. Alkukartoituksen jälkeen on lähdetty määrittämään tavoitteita. On pyritty välttämään liian suuria tavoitteita, vaan on mietitty lähitulevaisuudessa mahdollisesti saavutettavissa olevia virstapylväitä. Liian suuret tavoitteet saattavat tuottaa pettymyksen, ellei sille aseteta todennäköisesti saavutettavissa olevia väliaskelia, tavoitteita, jotka tähtäävät siihen lopulliseen, suurempaan, tavoitteeseen. Tällä mallilla pyritään tuottamaan asiakkaalle onnistumisen kokemuksia, ja toisaalta opettamaan myös pettymyksen sietokykyä sekä uudelleen yrittämisen taitoa, kenties häivyttämään pettymyksestä aiheutuvan lamaannuksen vaikutusta edistymiseen.

Käytetyt menetelmät ovat olleet hyvin asiakaslähtöisiä. Valmennettavien asiakkaiden tavoitteet ja taso on ollut erittäin vaihtelevaa; siinä missä toinen tähtää kuntouttavan työtoiminnan aloittamiseen, toinen on jo menossa avoimille työmarkkinoille kenties useampikin tutkinto taskussa. Kantava voima on kaikkien kohdalla ollut kohtaaminen. Aito läsnäolo, kuunteleminen, kuuleminen ja asiakkaan äänen sekä toiveiden kannattelu. Valmennuksen ollessa jalkautuvaa, hanke on pystynyt toimimaan asiakkaan omalla kentällä, siellä, missä hän on luonnollisimmillaan. Siellä, missä asiakkaan ei ole tarvinnut jännittää tapaamistilaa tai kokea epävarmuutta. Jalkautuva työote ei korosta asiakas-ammattilainen suhdetta, vaan valmennuksen tapahtuessa

esimerkiksi kahvilassa tai asiakkaan kotona, ei kukaan ulkopuolinen tai tilanteeseen muutoin kuulumaton ole voinut arvata tapaamisen perustetta. Jalkautuva työote on mahdollistanut myös läsnäolon esimerkiksi oppilaitostutustumisiin, riippuvuusvastaanottokäynteihin, sosiaalityön tapaamisiin tai muihin tarvittaviin asiointeihin. Usea henkilö on hyötynyt fyysisestä läsnäolosta erilaisissa asiointikäynneistä. Toisinaan myös se, että haetaan kotoa ja mennään yhdessä, on ollut tarpeen asioiden selkiytymisen kannalta. Korona on selvästi vienyt alaspäin henkilöitä, ja eriyttänyt heitä yhteiskunnasta. Palautuminen yhteiskunnan jäseneksi, asioitaan hoitavaksi henkilöksi, ei ole ollut helppoa. Ja tähän matkaan hanke on voinut tarjota tukensa. Kuten sanottua, keinot ja menetelmät ovat erittäin moninaiset, kuin myös tavoitteet.

Yksilövalmennuksessa on ollut vahva palveluohjauksellinen näkökulma. Nuoret liikkuvat verkkomaailmassa helposti, mutta ikääntyneempi väestö ei. Verkosta haetun tiedon määrä on suurta, ja oikeanlaisen tiedon löytäminen voi olla haasteellista. Nykyään hyvin moni taho ohjaa verkkopalveluiden piiriin, ja koronan myötä tahti on vain kiihtynyt. Tässä on ollut selvä tarve hankkeelle, yhdessä oppien ja ihmetellen. Tukijärjestelmää yhteiskuntamme on pyrkinyt selkiyttämään, mutta edelleen tukiviidakko mahdollisuuksineen koetaan haasteellisena ja kuuluvia etuuksia ei välttämättä tiedetä hakea. Asiakkaat hankkeessa ovat kokeneet helpottavana, että on olemassa henkilö, kenen kanssa voivat yksissä tuumin pysähtyä talouteen liittyvien kysymysten ääreen ja saaden tukea moninaisten tilainten ratkaisemiseen. Toisinaan työnhakutaidot ovat syystä tai toisesta päässeet ruostumaan, tai on ollut ikävää epäonnea työmarkkinoilla. Tällöin on voitu yhdessä pysähtyä asian äärelle, tarkastella työhakemuksia ja ansioluetteloa, päivitellä niitä ja etsiä sopivia työtehtäviä. Vaikka työnhakutaidot olisivatkin hallussa, on huomattu, että on hyödyllistä käydä jonkun kanssa keskustellen läpi työhakuun liittyviä asioita. Palkkatukioikeus on hyvä esimerkki siitä, mitä työnhakija ei välttämättä itse tiedä olevan mahdollista, tai tarkalleen hänelle ei ole selitetty mitä se tarkoittaa ja mihin se työnhakijan oikeuttaa. Hankkeen aikana palkkatuelle on työllistynytkin henkilöitä sen jälkeen, kun on yhdessä keskusteltu sen tarkoituksesta ja palkkatukiprosentin merkityksestä sekä lähdetty kartoittamaan sopivaa työtä.

Valmennuksesta saatu palaute on hyvin yksiselitteinen, kysyntä ja tarjonta eivät asiakasryhmän kokemuksen mukaan vastaa. Hankkeen loppuessa ja valmennusta lopetellessa usea on harmitellut ja pohtinut, mitä hankkeen tilalle. Hanke on pyrkinyt varmistamaan, että asiakkaat eivät jäisi tyhjän päälle, vaan esimerkiksi aikuissosiaalityö ottaisi koppia, mutta jokaisen kohdalla jatkopolun varmistaminen ei ole ollut mahdollista. Hankkeen asiakkaat ovat kokeneet saaneensa tarpeitaan vastaavaa, yksilöllistä valmennusta. He ovat pääsääntöisesti kokeneet tulleen kuulluksi ja heidän tilanteensa on kartoitettu asianmukaisesti. Kaikkien asiakkaiden kanssa ei tavoitteita saavutettu, ja joidenkin kanssa tavoitteiden saavuttaminen ei valmennuksen edetessä ollutkaan niin merkityksellistä, vaan kyseessä oli enemmänkin kuuleva ja kiinnostunut taho kenelle puhua. Joidenkin kanssa tavoitteet saavutettiin, ja asiakkuudelle ei ollut enää tarvetta, joten se voitiin sulkea. Jotkut jatkavat edelleen matkaansa, ja ovat menossa kohti sitä suurta tavoitetta.

3.3 POSITIIVINEN CV

Positiivinen cv on koulumaailmasta tuttu täydennettävä työkansio. Pcv on erilaisia harjoitteita sisältävä minuuteen keskittyvä, omia arvoja, taitoja ja kiinnostuksen kohteita pohtiva ja listaava ansioluettelo. Menetelmät ja harjoitteet on valittu niin, että ne mahdollisimman monipuolisesti auttaa ihmistä itseään tunnistamaan omat vahvuudet sekä voimavaransa, tuoden ne näkyväksi. Kansio on koostettu niin, että sen työstöä voidaan jatkaa lisäten harjoitteita tai työskentely voidaan aloittaa alusta elämäntilanteen muuttuessa. Kansiota voi työstää itsenäisesti, mutta parhaimman hyödyn siitä saa, kun sitä täydennetään ohjauksessa. Ohjaajan rooli työstössä on auttaa ihmistä refleктоimaan harjoitteet, kenties hiukan kannustamaan etenemisessä, ja pulmakohdissa toimia keskustelukumppanina, omien ajatusten peilinä. Pcv:tä on alkuperäisestä työstetty koko hankkeen ajan, kehittämistyössä on hyödynnetty saatua palautetta niin asiakkaiden antamana, kuin myös yhteistyötahojenkin ideoiden pohjalta. Osa harjoitteista on hankkeen itse laatimia, osa muiden luomia, vapaasti hyödynnettäviä harjoitteita. Kansio on

vapaasti kaikkien käytettävissä ja hyödynnettävissä joko sellaisenaan, tai soveltuvien osin.

Pcv on pääasiallisesti ollut osa ryhmätoimintoja, mutta myös yksilövalmennuksessa joidenkin asiakkaiden kohdalla kansio on ollut hyödyllinen työväline oman tilanteen, toiveiden ja taitojen hahmottamisena. Ryhmätoiminnassa kansio on jaettu ensimmäisen tapaamisen yhteydessä. Asiakkaat ovat saaneet rauhassa tutkailla kansiota ja sen sisältöä, jotta heille hahmottuu visuaalisesti mistä on kyse. Hankkeella oli tapana alkuun esitellä pcv:n idea niin, että se oli kuulijakunnalle helposti ymmärrettävissä. Esittelyssä painotettiin sitä, että jokainen työskentelee itseään varten, ei ohjaajaa tai ketään muutaakaan. Pcv-työskentelyyn kuuluu myös oleellisesti se, että mitään ei ole pakko jakaa, vaan yhteiseen keskusteluun tuodaan sen verran kuin itselle on luonnollista. Ryhmän ajan ohjaaja säilytti materiaalia, jotta se olisi mukana ja täydennettävissä jokaisella kerralla. Ryhmäläisille kerrottiin, että materiaalia ei ohjaaja selaa itsenäisesti ja ryhmän päätyttyä kansio annetaan heille itselleen. Tämä tapa havaittiin hyväksi hankkeen aikana, myös asiakkaiden antama suullinen palaute tuki tätä.

Pcv aiheutti intoa ja inhoa. Usein jälkimmäinen hälveni työskentelyn edetessä, kun kunkin harjoitteen ohjeistuksen oli saanut, ei harjoite tuntunutkaan enää niin valtavan vaikealta vuorelta kiivetä. Harjoitteiden jakaminen eri ryhmäkerroille ei kuormittanut liikaa, ja ryhmäläiset saivat aikaa myös itsereflektiolle, joka on yhteisen pohdinnan ja tehtävän purun ohella erittäin tärkeä osa. Ryhmän keskinäinen dynamiikka vaikutti pcv:n työstöön. Ryhmän luonteen ollessa avoin ja porukan tiivis, motivaatio työskentelyyn oli korkeampi ja tehtävien purku monisanaista sekä pohdiskelevaa. Ryhmäläisten jäädessä enemmän yksilöiksi yhdessä kuin ryhmäksi, oli harjoitteiden tekeminen pinnallisempaa ja keskusteluja ei juuri syntynyt. Tilanteen ollessa ylläkuvattu, pcv olisi toiminut paremmin mahdollisesti yksilövalmennuksessa. Pcv-työskentelyä keventävät, yhdessä tehtävät ja koetut asiat toivat vastapainoa pohdiskelevalle ilmapiirille. Yhteiset kokemukset ja muistot tiivistävät ryhmää, jolloin päästään jälleen motivaation nousemiseen. Yksilövalmennuksessa työskentely on huomattavasti intensiivisempää ja pohdiskelevampaa,

harjoitteisiin keskityttiin syvemmin dialogisen vuorovaikutuksen ollessa voimakasta. Yksilövalmennuksesta jäi kuitenkin uupumaan keventävä ja palauttava yhdessä tekeminen, koska oli luontevaa päättää tapaaminen harjoitteen jälkeen.

Asiakkailta tulleen palautteen mukaan pcv on toimiva keino tuoda omat vahvuudet ja osaaminen näkyväksi. Moni koki helpottavana, että pohdiskelun tukena oli harjoite. Koettiin, että harjoitteen kautta esimerkiksi omien vahvuuksien ja taitojen nimeäminen oli helpompaa, eikä tullut oloa, että varsinaisesti kehuisi itseään. Palautetta hanke sai myös työelämäliitteiden lisäämisestä, monelle on haastavaa luoda virallinen ansioluettelo tai työhakemus ilman mallia. Työkansiossa mallit ovat saatavilla ja käytettävissä. Toivottiin myös, että pcv:ssä olisi visuaalinen cv mallina, ja työhakemustilanteita simuloitaisiin. Pcv:n visuaalinen ilme on tuonut positiivista palautetta yhteistyökumppaneilta, asiakkaiden palautetta hanke ei saanut kerättyä, koska ryhmätoiminnot ja yksilövalmennukset joissa pcv:tä käytettiin, oli jo loppunut pcv:n löytäessä lopullisen visuaalisen ilmeensä.

5 LOPPUSANAT

Asiakkailta ja yhteistyökumppaneilta saadun palautteen mukaan hanke oli onnistunut kokonaisuus. Hankkeesta jäivät elämään alkuvaiheenpalveluina ryhmätoimintamalli ja Positiivisen CV: een kaltainen työkirjanen. Hankkeen tuottamaa PCV tiedostoa on saatavilla Innokylästä hakusanalla positiivinen cv.

Sosiaalista matalan kynnyksen alkuvaiheen palvelua tarvitaan Etelä-Savossa jatkossakin. Hankkeen näkemyksen mukaan asiakkaiden saama hyöty toiminnasta on suuri ja se vie asiakkaan tilannetta positiivisesti eteenpäin.

Hanke toivoo, että Etelä-Savon pienilläkin kunnilla riittää tarvittavat resurssit toimintojen pyörittämiseen.

Kiitos, Suunta yhdessä.